

Koeien melken tussen geisers en vulkanen

IJsland is niet gemaakt voor melkveehouders. Lange winters, een kort groeiseizoen, hoge kosten en voortdurend ‘vechten’ met de elementen.

Ottar en Lina Thráinsson trotseren de beperkingen en melken met plezier 120 IJslandse koeien.

TEKST TIJMEN VAN ZESSEN

Vlak onder de poolcirkel, in het uiterste noordwesten van Europa, ligt IJsland. Het is een land van extremen, van vuur, water en ijs. De vulkanische activiteit beneden het IJslandse aardoppervlak zorgt voor een grillig landschap, dat letterlijk sist en damppt. Het legt ook de basis voor geisers, die met regelmaat enorme massa's heet water omhoog spuwen en kenmerkend zijn voor IJsland. Het klimaat op IJsland is niet het eerste wat je je als landbouwer zou wensen. De lange winters en korte groeiseizoenen vragen om een extensieve vorm van landbouw. Veeteelt komt hier het meest voor. Het land telt meer schapen dan inwoners (ruim 300.000). Melkkoeien zijn er ook. De 600 IJslandse melkveebedrijven realiseerden in 2017 een record-melkproductie van 150 miljoen kilogram melk. Ottar (43) Thráinsson runt samen met zijn ouders en zijn vrouw Lina (43) een bedrijf dat jaarlijks 800.000 kilo melk aflevert.

Grond in cultuur brengen

Ottar vertelt graag wat het betekent om te boeren op IJsland. Hij kent de verschillen met de omstandigheden in Nederland. Tien keer bezocht hij Nederland om zich te laten inspireren op het gebied van melkveehouderij. Maar ook

Duitsland en Denemarken deed hij aan. 'Een groot verschil is onze grond en het klimaat. Als jullie met 50 hectare zelfvoorzienend zijn, hebben wij 300 hectare nodig.' Ottars bedrijf in Reykholt telt 1200 hectare, waarvan 300 hectare in cultuur is gebracht voor landbouw. De rest is ruigte, waar niets mee gebeurt. 'Mijn vader kocht deze locatie in 1983, er stond alleen een schapenstal en er was 30 hectare landbouwgrond. In de loop der jaren hebben wij dus 270 hectare extra in cultuur gebracht.' Het in cultuur brengen van grond is voor een Nederlander of Vlaming een ongewone term. Wie in de Benelux wil groeien in grond, zal in de buidel moeten tasten om extra hectares te kopen. Op IJsland is groei in grond niet zozeer een kwestie van kopen; de beste landbouwgrond kost 8000 euro per hectare, en dat is bij de IJslandse melkprijs van één euro per kilo melk (!) een koopje. Nee, de uitdaging voor de IJslandse melkveehouder is het productief krijgen van de grond. Ottar legt uit: 'Jullie voorouders hebben de grond voor eeuwen bemest en de bodemvruchtbaarheid is daardoor van hoog niveau. De grond waar wij de ploeg in zetten, is arm aan voeding, fosfor zit er zelfs helemaal niet in.'

BEDRIJFSPROFIEL

eigenaren	Ottar en Lina Thráinsson
plaats	Reykholt
aantal koeien	120
aantal hectare	1200
melkproductie per koe	7000 kg
melkprijs per kg	1 euro
(kracht)voerprijs per kg	1 euro

Lina en Ottar Thráinsson

Thráinsson laat elk jaar de helft van zijn productieland analyseren. Met de informatie uit het lab rekent hij haarfijn uit op welke percelen hij welke hoeveelheden stikstof, kali en fosfaat moet bijmesten. 'We hebben hier veel fosfaatkunstmest nodig. Het kost me veel geld, maar anders groeit er gewoonweg niets.'

Loonwerk peperduur

Het bedrag dat de veehouder jaarlijks in zijn grond investeert, staat in schril contrast met de opbrengsten die hij ervoor terugkrijgt. Geen zes of zeven maaisneden per seizoen, maar slechts twee. Begin juni maait Thráinsson zijn eerste snede. De eerste dag na de oogst laat hij de koeien naar buiten. 'In die periode groeit het gras enorm. Op IJsland is er in juni bijna onafgebroken daglicht. Op een etmaal is het maar twee uur donker, eigenlijk is het meer schemer.' Na de tweede snede gaat het jongvee naar buiten. Samen met het melkvee houdt het jongvee de weiden meestal voldoende kort en is er geen derde snede meer.

Ottar laat de beste kwaliteit ruwvoer hakselen door de loonwerker en stopt de rest in balen. Hij heeft zelf een pers en weet het ruwvoer op die wijze relatief voordelig op te slaan. 'Hakselen kost hier 1100 euro per uur. De afstanden zijn groot, het seizoen is kort en loonwerkers zijn er weinig, dus de tarieven liggen hoog.'

Naast 200 hectare gras teelt de IJslandse veehouder 100 hectare gerst. Voor een deel gaat dit als gps de kuil in, een kleiner gedeelte laat hij rijp worden. Dit graan dient als krachtvoer in het tmr-rantsoen en het stro komt van pas als strooisel voor het jongvee. Twaalf jaar geleden ondernam Thráinsson ook een poging om mais te telen. Helaas zonder succes. 'Het gewas wilde wel groeien, maar daar is alles mee gezegd. Geen kolfzetting, geen mais.'

Laagste gebruik antibiotica

Zoek op IJsland geen koeien door een Nederlandse keuringsbril. Het IJslandse ras is klein, de uiers slordig en minder uniform. Het haarkleed kent een grote variatie in kleur en

IJslandse koeien staan bekend om de variatie in kleur en tekening

tekening, tot tijgerprintachtige exemplaren aan toe. De kleine populatie is al meer dan duizend jaar geïsoleerd van andere rassen. Import van dieren of sperma staat de overheid niet toe. Daarmee houden de IJslanders de hoge gezondheidsstatus van hun dieren op niveau. Zelfs op het eiland zelf bestaan regio's waartussen geen uitwisseling mag zijn van levend vee. Transport is alleen toegestaan als de gezondheidsstatus in de regio van de ontvangende partij gelijk is aan of lager is dan die van de verkopende partij.

Het betekent onder meer dat Thráinsson zijn stierkalveren zelf afmest. De meeste verlaten het bedrijf op een leeftijd tussen de 24 en 30 maanden. Het onder eind van de veestapel insemineert de veehouder met een vleesras, zodat het aantal vaarskalveren voor vervanging binnen de perken blijft. Toch ligt de vervanging op een relatief hoog niveau. 'Op IJsland mag een veehouder zelf geen antibiotica gebruiken. Voor een koe met mastitis heb ik dus drie dagen de veearts nodig. En die is duur. Ik heb het geluk dat ik de behandeling soms zelf mag afmaken, maar dat is een uitzondering', vertelt Ottar.

Het 'dokteren' met koeien is in financieel opzicht niet interessant op IJsland en dat komt de levensduur niet ten goede. Daar staat tegenover dat IJsland samen met Noorwegen per diereenheid de minste antibiotica gebruikt van Europa (zie infographic).

Fokken op melksnelheid en karakter

De productie per koe komt bij Thráinsson uit op 7000 kilo melk met 4,10% vet en 3,30% eiwit. Naar IJslandse maatstaven een hoge productie, gemiddeld produceren de 26.000 IJslandse koeien minder dan 6000 kilo melk per jaar. Ottar geeft zijn verse koeien maximaal 12 kilogram krachtvoer per dag. Bij een melkprijs van één euro per kilo melk kan dat al snel uit zou je denken, maar het krachtvoer kost ook een euro per kilo. De melk-voerprijsratio is dus minder gunstig dan in Nederland.

'Mijn beste koeien produceren 9000 kilo melk', vertelt Ottar. 'Maar we fokken vooral op uivorm, melksnelheid en karakter, dat zijn de belangrijkste kenmerken die we willen verbeteren.' Waar de meeste kosten op IJsland hoger zijn in vergelijking met Europa, is de veeverbetering niet duur. IJslandse melkveehouders betalen een totaalprijs per koe voor inseminaties en sperma. Voor de 120 melkkoeien van

Antibioticagebruik in Europa

Verkoop van antibiotica (tonnen actieve stof) voor landbouwhuisdieren, gecorrigeerd naar PCU (Population Correction Unit) in mg/PCU in 2014 en 2015

